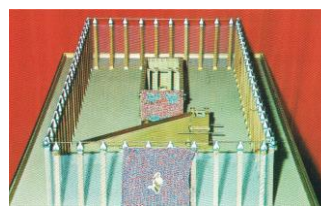
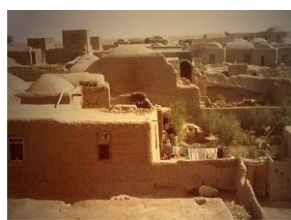

יהושע פרקים יח-יט נחלת שבעת השבטים

הקדמה למורה :

פרקי הנחלות שבספר יהושע מרובים בפרטים גיאוגרפיים. הנחייתנו הכללית בהוראת פרקים אלו בכיתה ג היא להתמקד במסגרת הסיפורית, ואילו את פרטי המקומות להציג בצורה כללית בלבד, ובאמצעים מוחשיים (מפה, משחק, פאזל).
 נחזור ונתאר, אפוא, את המסגרת הסיפורית עד לפרק יח : בשל זקנת יהושע ציווה עליו הקב"ה להקדים ולחלק את הארץ לשבטים בגורל, בטרם ימות (פרק יג). לאחר הגורל, מוטל על כל שבט לצאת לשטחו ולהשלים את כיבוש נחלתו. שבט יהודה יצא ראשון לרשת את נחלתו, ואף כבש ערים חזקות כחברון וקרית ספר (פרקים יד-טו). אחריו יצאו בני יוסף וגם הם ירשו את חלקם (פרקים טז-יז).
 השאלה הנשאלת היא : מה עשו שאר השבטים? האם גם הם קמו לרשת את הארץ כמו יהודה ויוסף? האם השפיעה עליהם מסירות הנפש של יהודה ויוסף?
 בזאת פותח פרקנו. נתרכז בפסוקים הראשונים של פרק יח.

כפתיחה, ננסה להמחיש מעט את נקודת המעבר בין שתי צורות התיישבות : מהישיבה בגלגל, כאשר כל העם יושב במחנה אוהלים סביב המשכן (כפי שהיה במשך ארבעים שנה) אל התנחלות של משפחות בערים ובכפרים, שם בונים בתים ומתבססים בעבודת האדמה. נוכל לעשות זאת באמצעות שאלות : מה השתנה במעבר מהגלגל לנחלת השבט? מה היה עד עכשיו ומה קורה כעת? אלו רגשות מלווים את המעבר הזה? מה אומרים ההורים לילדים שלהם בשעה שעוברים אל המקום החדש והקבוע וכדו'. אפשר להשתמש בתמונות, ולשאל : אלו מהם מתאימות למצב הישן, אלו לחדש, ומה משתנה ביחס לדברים שבתמונות. מצ"ב לדוגמה (אהל מול בית, מדבר מול חקלאות, משכן, משפחה)

אם כן, יהודה ויוסף כבר עמוק בתוך התהליך של המעבר לנחלה השבטית. אנשיהם לא ישובו למחנה הגדול של העם. מה קורה עם השבטים האחרים? האם גם הם יצטרפו למהלך בהתרומוות הרוח? מתברר שלא. שאר השבטים דבקים במצב הקיים.

א וַיִּקְהָלוּ כָּל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שִׁלָּה וַיִּשְׁפִּינוּ שָׁם אֶת אַהֲל מוֹעֵד
וְהָאָרֶץ נִכְבְּשָׁה לַפְּנִיָּהם:

ב וַיִּוָּתְרוּ בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר לֹא חָלְקוּ אֶת נַחֲלָתָם שִׁבְעָה שְׁבָטִים:

עד כה היה המשכן בגלגל, במקום זמני ששימש כל עוד עם ישראל עסוק במלחמה ובכיבוש. כעת, עובר המשכן למקום קבוע בו עתיד להיות שנים רבות, לעיר שילה. שילה יושבת בגבול נחלת בנימין ואפרים. הנביא מספר כי כעת משנכבשה נחלת יוסף (וצבאות כנען הרי כבר נפלו בפני יהושע), עבר המשכן מהגלגל לשילה. נשלים את החשבון עם התלמידים: כמה שבטים נשארו שלא נחלו את נחלתם? ונסמן (בערך) על מפה:

מספר השבטים:	12
_____ , _____ , _____	2 1/2
_____	1
_____	1
<u>חצי מנשה</u>	1/2
סה"כ נותרו:	

צַבַּר הַיְרֵדָן
הַמִּלְחָמָה

צַבַּר הַיְרֵדָן
הַמִּצְרָפָה

מתברר שההתלהבות וההתגייסות לכבוש את הארץ היו רק אצל שבטי יהודה ויוסף. שאר השבטים, שבעה במספר, אינם מפגינים נכונות למאמץ לנחול את נחלותיהם והם נשארים ישובים מקובצים סביב המשכן בשילה. (לשיקול דעת המורה האם להעלות עם התלמידים סיבות אפשריות, מדוע נמנעו השבטים מירושת נחלתם) מה עושה יהושע? שני דברים. נקרא את הפסוקים.

ג וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: עַד אַנְּה אַתֶּם מִתְרַפִּים לְבּוֹא לְרִשֵּׁת אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַן לָכֶם ה' אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיכֶם? !
ד הִבּוּ לָכֶם שְׁלֹשָׁה אָנָּשִׁים לְשִׁבְט, וְאָשְׁלַחְם וַיָּקֻמוּ, וַיִּתְּחִיבוּ בָּאָרֶץ, וַיִּכְתְּבוּ אוֹתָהּ לִפְנֵי נַחֲלָתָם, וַיָּבֹאוּ אֵלַי: ה' וְהִתְחַלְקוּ אֹתָהּ לְשִׁבְעָה חֻלְקִים, יְהוּדָה יַעֲמֵד עַל גְּבוּלוֹ מִנְּגֵב וּבֵית יוֹסֵף יַעֲמְדוּ עַל גְּבוּלָם מִצָּפוֹן:

ו וְאַתֶּם תִּכְתְּבוּ אֶת הָאָרֶץ שִׁבְעָה חֳלָקִים, וְהִבֵּאתֶם אֵלַי הֵנָּה
וְיִרִיתִי לָכֶם גּוֹרֵל פֶּה לְפָנַי ה' אֶ-לֵהִינּוּ"

ראשית, יהושע גוער בשבטים ומזרז אותם להשלים את מצוות ירושת הארץ. הלא ה' נתן
לעם ישראל מתנה טובה ויקרה! מקום מיוחד לכל שבט בארץ ישראל! אם כך, על אף
שישנם קשיים, הרי שיש דברים שראוי להתגבר בעבורם ולהתאזר בכח, כמו אריות! ולא
"להתרפות" – להיות נרפים, ללא כח.

שנית, באופן מעשי, יהושע מצווה על שבעת השבטים להעמיד מיד משלחת: שלשה נציגים
מכל שבט אשר יצאו ל"סיור שטח", "לכתוב את הארץ", כלומר: לשרטט את גבולות הארץ
שנותרה לחלוקה, על עריה, הריה ומקורות המים, כאשר היא מחולקת לשבעה חלקים.
יהושע מורה למשלחת להביא אליו לשילה את מה שיכתבו ואז, ורק אז, יפיל בגורל את
שבעת החלקים הללו, וכל שבט יזכה באחד משבעת החלקים.

כעת נדון עם התלמידים: מדוע הורה יהושע על הפעולה הזו? במה היא יכולה לעזור לשנות
את המצב? מדוע יכולה פעולה זו להניע את השבטים לפעולה, לעזוב את שילה ולצאת אל
נחלותיהם?

ומכאן נקרא את הביצוע בפועל של הוראת יהושע: המשלחת הורכבה, ואנשיה ביצעו את
אשר ציווה יהושע. לאחר מכן ביצע יהושע את חלוקת הנחלות לשבעת השבטים הנותרים,
בשילה, על פי הגורל:

ח וַיִּקְמוּ הָאֲנָשִׁים וַיֵּלְכוּ וַיִּצְוּ יְהוֹשֻׁעַ אֶת הַחֲלָקִים לְכַתֵּב אֶת הָאָרֶץ לְאָמֹר:

לְכוּ וְהִתְחַלְכוּ בְּאֶרֶץ, וְכַתְּבוּ אוֹתָהּ, וְשׁוּבוּ אֵלַי
וּפֹה אֲשַׁלֵּיךְ לָכֶם גּוֹרֵל, לְפָנַי ה', בְּשִׁלָּה

ט וַיֵּלְכוּ הָאֲנָשִׁים וַיַּעֲבְרוּ בְּאֶרֶץ

י וַיִּכְתְּבוּהָ לְעָרִים לְשִׁבְעָה חֳלָקִים עַל סֵפֶר

יא וַיָּבֹאוּ אֶל יְהוֹשֻׁעַ אֶל הַמַּחֲנֶה שֶׁלָּה

יב וַיִּשְׁלַךְ לָהֶם יְהוֹשֻׁעַ גּוֹרֵל בְּשִׁלָּה לְפָנַי ה'

יג וַיַּחֲלֶק שָׁם יְהוֹשֻׁעַ אֶת הָאָרֶץ לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל כְּמַחְלָקָתָם:

מפת הנחלות

לא נקרא את תיאור הגבולות והנחלות המופיעים בהמשך פרקים יח-יט. זהו תיאור מורכב ומרובה בפרטים - כיוונים, פרטים טופוגרפיים ושמות מקומות. נאמר לתלמידים כי זהו תוכן הפרק, והפרק שלאחריו -השרטוט הגבולות והמקומות של כל אחד משבעת השבטים. אנו נעסוק בתוכן הפרק לא בקריאה, אלא באמצעים הקרובים יותר לעולם הילדים, ונסה לקרב את הדברים אל מושגים מוכרים, ואל ארץ ישראל של ימינו בה אנו גרים, חיים ומטיילים.

אנו ממליצים לאפשר לתלמידים לשחק ב**יישומון הגיאוגרפי** בלשונית: "שייכו את הנחלה". בדרך זו נרכש הידע על מיקומם של נחלות השבטים בדרך של משחק, ורצון לשפר את מהירות הביצוע. מי שמעוניין יוכל לשחק גם בלשונית "שייכו את הערים".

בעמוד הבא ישנה הצעה להתאים בין משפטים ומקומות לבין השבטים המוצגים על מפת ארץ ישראל. אלו הצעות בלבד, ואפשר להוסיף עליהן, חידות, שירים ותמונות. עוד ניתן להוסיף ולשאול את התלמידים: "מי טייל בנחלת שבט....." "מי חושבת שיש לה קרובי משפחה שגרים בנחלת..".

באופן זה נראה את הקשר בין נחלות השבטים לבין אזורים ומקומות המוכרים בימינו. נוכל להראות גם כי מועצות אזוריות שימרו את שמות הנחלות שחילק יהושע בשמותן כיום, כמו: "מטה אשר", "מטה בנימין" או "עמק זבולון".

מי אני ומה שמי? נחלת שבעת השבטים

התאימו בין שם השבט לתמונה או לאמרה המתאימה לו.

מלפני הקמת המדינה פועלת
בנחלתנו חברת אוטובוסים
ששמה כשם השבט שלנו!

הערים שלנו נמצאות בתוך
נחלת יהודה

אצלנו אוהבים לשיר את
השיר "...עם השמש הזורחת
בחניתה ושוקעת באכזיב!"

הר תבור עומד בגבול בינינו
לשבט זבולון.

נחלתנו בצפון הרחוק ומגיעה
אל תוך הלבנון!

יקנעם שבתחומי נחלתי
הולכת ומתפתחת כיום, ב"ה!

נחלתי היא בין נחלות
יהודה ויוסף

יש! יש לנו חלק
בירושלים!

הידד! זכינו בעיר באר
שבע!

תל אביב יפו - שלנו!

נחל הירקון בידינו!

במרומי ההרים
הקרויים על שמי
נמצאים היישובים
מנרה, משגב-עם,
יפתח ומרגליות

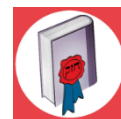

פסוקי סיכום פרק יט פסוקים מט-נא

נקרא את פסוקי הסיום, בהם נגלה מידע חדש, על מישהו נוסף שקיבל נחלה מיוחדת.

מיהו האיש והיכן נחלתו?

אם מגיעה לו נחלה, מדוע הוא נוחל רק כעת, בסוף?

מט וַיְכַלּוּ לְנַחַל אֶת הָאָרֶץ לְגִבּוֹלֹתֶיהָ וַיִּתְּנוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל נַחֲלָה לַיהוֹשֻׁעַ בֶּן נוּן בְּתוֹכְכֶם
נ עַל פִּי ה' נִתְּנוּ לוֹ אֶת הָעִיר אֲשֶׁר שָׁאַל אֶת תַּמְנַת סֶרַח בְּהַר אֶפְרַיִם וַיִּבְנֶה אֶת הָעִיר וַיֵּשֶׁב
בָּהּ
נא אֱלֹהֵי הַנְּחָלֹת אֲשֶׁר נָחֲלוּ אֶלְעָזָר הַלֵּהֵן וַיהוֹשֻׁעַ בֶּן נוּן וְרָאשֵׁי הָאָבוֹת לְמִטּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
בְּגוֹרָל בְּשֵׁלָה לְפָנָי ה' פָּתַח אֵהָל מוֹעֵד וַיְכַלּוּ מַחֲלַק אֶת הָאָרֶץ:

המסר העיקרי בפרקנו עולה מפעולת יהושע אל מול השבטים המתרפים. יכולות להיות סיבות רבות המונעות שבטים אלו מלעמוד במשימת הכיבוש: פחד, רצון להישאר סביב המשכן, קושי במעבר מהמבנה הלאומי המוכר למבנה שבטי, או חוסר במנהיגים לשבט. יהושע איננו נכנע לקושי זה והוא פועל בתקיפות להניע את השבטים לפעולה, הן בדברים והן במעשה. הוא מבקש מהשבטים ללכת את הארץ "ברגלים", לעסוק בה, לכתוב אותה, ומתוך כך מפיל להם את נחלותיהם בגורל. אין הכתוב מתאר את כיצד בדיוק התבצעה ירושת נחלות אלו, אך בסופו של דבר, פעולתו שינתה את המציאות. בסוף תהליך שנמשך גם אחרי מותו (כמתואר בשופטים פרק א) השבטים התיישבו בנחלותיהם ולא סביב משכן שילה.

רפיון אל מול משימות קשות, גדולות וכבירות, בוודאי במישור הלאומי, מזמין את המנהיגים להפיח רוח בעם, להבהיר את הערך הגדול שבמעשיו, ולזרז אותו למעשה. את אלו עשה יהושע, זמן לא רב לפני מותו.

ענין שני הכרוך בלימוד הפרק הוא החיבור בין המסופר בספר יהושע על ההתנחלות בארץ לפני למעלה מ-3000 (!) שנה לבין מציאות חיינו בארץ ישראל, על נופיה ואתריה.